

Досвід роботи фахівців первинної медичної допомоги в умовах пандемії COVID-19

Т.Ю. Гавриш, Н.В. Чаплинська, М.М. Островська, Х.С. Симчич
Івано-Франківський національний медичний університет

Важливу роль у боротьбі з COVID-19 в Україні відіграє первинна ланка медицини.

Мета дослідження: аналіз діяльності центрів первинної медико-санітарної допомоги в умовах пандемії коронавірусної інфекції.

Матеріали та методи. Проведено аналіз роботи КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Ямницької сільської ради» з березня 2020 року до лютого 2021 року.

Результати. З березня 2020 року активно впроваджені методи діагностики коронавірусної хвороби: ПЛР-тести, експрес-тести для виявлення COVID-антигену та виявлення антитіл до коронавірусу. Інформація про кількість ПЛР(+) хворих, кількість підозр, кількість пацієнтів, які одужали/померли, висвітлюється в інтернет-ресурсах громади. Значне зростання кількості нових випадків захворюваності на коронавірусну хворобу в Ямницькій ОТГ відзначався у жовтні-листопаді 2020 року та в лютому 2021 року. Від початку пандемії до березня 2021 від COVID-19 померло 8 жителів громади.

Лікування пацієнтів із легкою та середньо-тяжкою формами коронавірусної хвороби проводиться амбулаторно. Для таких потреб за кошти місцевого бюджету закуплено 5 концентраторів кисню для кисневої підтримки хворих у денних стаціонарах амбулаторій та ФАПів. Актуальним це стало в умовах різкого обмеження ліжко-місць у стаціонарах області.

За кошти державної субвенції цільового призначення було придбано два набори телемедичного обладнання IDIS2GO. Телемедичні консультації щодо тактики ведення хворих на коронавірусну хворобу та пневмонії проводяться з пульмонологами кафедри терапії і сімейної медицини післядипломної освіти Івано-Франківського національного медичного університету. Це дає змогу обмежити контакти, економити час пацієнта і лікаря, зберегти якість та швидкість надання медичної допомоги.

Заключення. Пандемія COVID-19 значно змінила звичний режим роботи лікарів первинки. Збільшилося навантаження, ризики інфікування, однак не зупинилася система реформування, збагатився досвід, розширилися можливості надання допомоги та впровадження інформаційних технологій.

Ключові слова: первинна медична допомога, пандемія коронавірусної інфекції.

The Experience of Primary Health Care Specialists in the Context of the COVID-19 Pandemic

T.Yu. Havrysh, N.V. Chaplynska, M.M. Ostrovska, H.S. Symchych

Primary health care plays an important role in the fight against COVID-19 in Ukraine.

The objective: is to analyze the activities of primary health care centers in the context of a coronavirus pandemic.

Materials and methods. An analysis of the work of the Municipal non-profit company «Center for Primary Health Care of the Yamnitsa Village Council» from March 2020 to February 2021 was carried out.

Results. Since March 2020, methods for diagnosing coronavirus disease have been actively introduced: PCR tests, rapid tests for detecting COVID antigen and detecting antibodies to coronavirus. Information on the number of PCR (+) patients, the number of suspicions, the number of patients who recovered, died are reported in the Internet resources of the community. A significant increase in the incidence of coronavirus infection in the Yamnitsa united territorial community was noted in October-November 2020 and in February 2021. Since the start of the pandemic in March 2021, 8 residents of the community have died from COVID-19.

Treatment of patients with mild and moderate-severe forms of coronavirus disease is carried out on an outpatient basis. For such needs 5 oxygen concentrators for oxygen support of patients in day hospitals of outpatient clinics or FAPs were purchased from funds the local budget. This became relevant in the context of a sharp limitation of beds in hospitals in the region.

Two sets of IDIS2GO telemedicine equipment were purchased at the expense of a targeted state subvention. Telemedical consultations regarding the tactics of managing patients with coronavirus disease and pneumonia are carried out with the pulmonologists of the Department of Therapy and Family Medicine of postgraduate education of Ivano-Frankivsk National Medical University. This allows to limit contacts, save time for the patient and the doctor, and maintain the quality and speed of medical care.

Conclusions. The COVID-19 pandemic has significantly changed the routine of primary care physicians. The load and the risk of infection have increased, but the reform system has not stopped, the experience has been enriched, the possibilities for providing assistance, and the introduction of information technologies have expanded.

Keywords: primary health care, coronavirus pandemic.

Опыт работы специалистов первичной медицинской помощи в условиях пандемии COVID-19

Т.Ю. Гавриш, Н.В. Чаплинская, М.М. Островская, Х.С. Симчич

Важную роль в борьбе с COVID-19 в Украине играет первичное звено медицины.

Цель исследования: анализ деятельности центров первичной медико-санитарной помощи в условиях пандемии коронавірусної інфекції.

Материалы и методы. Проведен анализ работы Коммунального неприбыльного предприятия «Центр первичной медико-санитарной помощи Ямницкого сельского совета» с марта 2020 года по февраль 2021 года.

Результаты. С марта 2020 года активно внедрены методы диагностики коронавірусної болєзни: ПЦР-тесты, экспрес-тесты для выявления COVID-антигена и обнаружения антител к коронавірусу. Информация о количестве ПЦР(+) больных, количество подозрений, количество пациентов, которые выздоровели/умерли, сообщается в интернет-ресурсах общины. Значительный рост количества новых случаев заболеваемости коронавірусної інфекцией в Ямницкой ОТГ отмечался в октябре-ноябре 2020 года и в феврале 2021 года. С начала пандемии в марте 2021 года от COVID-19 умерло 8 жителей общины.

Лечение пациентов с легкой и средне-тяжелой формами коронавірусної болєзни проводится амбулаторно. Для таких нужд за средства местного бюджета закуплено 5 концентраторов кислорода для кислородной поддержки больных в дневных стационарах амбулаторий или ФАПов. Актуальным это стало в условиях резкого ограничения койко-мест в стационарах области.

За счет государственной субвенции целевого назначения было приобретено два набора телемедицинского оборудования IDIS2GO. Телемедицинские консультации относительно тактики ведения больных коронавірусної болєзью и пневмонией проводятся с пульмонологами кафедры терапии и семейной медицины последипломного образования Ивано-Франковского национального медицинского университета. Это дает возможность ограничить контакты, экономит время пациента и врача, сохранить качество и скорость оказания медицинской помощи.

Заклучение. Пандемия COVID-19 значительно изменила привычный режим работы врачей первички. Возросла нагрузка, риски инфицирования, однако не остановилась система реформирования, обогатился опыт, расширились возможности оказания помощи и внедрения информационных технологий.

Ключевые слова: первичная медицинская помощь, пандемия коронавірусної інфекції.

Сьогодні глобальна пандемія, спричинена тяжким респіраторним дистрес-синдромом SARS-CoV-2, поширюється прискореними темпами. Вона стала однією із найсерйозніших загроз громадському здоров'ю за останній час [4]. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визнала COVID-19 надзвичайною ситуацією міжнародного значення [5].

Важливу роль у боротьбі з COVID-19 в Україні відіграє первинна ланка медицини, яка посідає одне з центральних місць у наданні основних медичних послуг і є точкою входу в медичну систему для пацієнта. Перед сімейними лікарями виникло безліч нових викликів, адже вплив вірусу SARS-CoV-2 на людський організм до кінця не вивчений. COVID-19 може мати найрізноманітніші симптоми та форми, маніфестувати по-різному, а патогномонічного лікування цієї хвороби досі не розроблено, незважаючи на невтомну працю фахівців у всьому світі. Зрештою, під час пандемії люди не припинили хворіти на інші захворювання, які також потребують лікування [2, 3, 4].

Мета дослідження: аналіз діяльності центрів первинної медико-санітарної допомоги в умовах пандемії коронавірусної інфекції.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Проведено аналіз роботи КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Ямницької сільської ради» з березня 2020 року до лютого 2021 року. Цей медичний заклад є клінічною базою кафедри терапії і сімейної медицини Івано-Франківського національного медичного університету.

Проведено статистичне оброблення показників.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Зміна режиму роботи установи відбулась у березні 2020 року, коли всі медичні заклади області розпочали свою діяльність в умовах карантину.

В умовах пандемії COVID-19 ключовим завданням фахівців первинної медичної ланки є запідозрити і встановити наявність у пацієнта коронавірусного захворювання та провести відповідне лабораторне тестування. Відповідно до рекомендацій Центрів з контролю та профілактики захворювань (Centers for Disease Control and Prevention), рекомендованим методом діагностики COVID-19 є полімеразна ланцюгова реакція (ПЛР) або виявлення антигену коронавірусу. Водночас тестування на виявлення антитіл не є рекомендованим, оскільки вони з'являються лише на 21-й день від початку захворювання. Проте тест на антитіла може бути доцільним для діагностики ПЛР-негативних випадків захворювання, що особливо актуально в період гострих респіраторних вірусних інфекцій [4].

В Ямницькому Центрі ПСМД активно впроваджені усі наведені вище методи діагностики коронавірусної хвороби:

- ПЛР-тести,
- експрес-тести для виявлення COVID-антигену,
- експрес-тести для виявлення антитіл до коронавірусу.

Протягом 2020 року пацієнтам КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Ямницької сільської ради» було здійснено 980 заборів матеріалу на ПЛР-дослідження, з них 442 (45,1%) результати були позитивними. Протягом двох місяців 2021 року було здійснено ще 299 заборів матеріалу для ПЛР, з яких 141 (47,2%) були позитивними. Забір матеріалу здійснювали лаборанти структурних підрозділів і сімейні лікарі в приміщеннях установи, а також за місцем проживання пацієнтів. Договору на мобільну бригаду установа не уклала. З грудня 2020 року закуповувались експрес-тести для виявлення антигену коронавірусу: 50 тест-систем за кошти місцевого бюджету та 1496 тест-систем отримано централізовано. Тести на виявлення антитіл допомогли верифікувати діагноз коронавірусної хвороби у 467 хворих, тобто у 67,1% ПЛР-негативних пацієнтів.

Інформація про кількість ПЛР-позитивних хворих, кількість підозр, кількість пацієнтів, які одужали/померли, регулярно (тричі на тиждень) висвітлюється в інтернет-ресурсах громади. Значне зростання кількості нових випадків захворюваності на коронавірусну хворобу в Ямницькій ОТГ відзначалось наприкінці жовтня і в листопаді 2020 року, а також в лютому 2021 року. Від початку пандемії до березня 2021 року від коронавірусної хвороби померло 8 жителів громади.

Після підтвердження діагнозу COVID-19 завданням лікарів Ямницького Центру ПМСД було визначення групи ризику пацієнта з метою відповідного контролю та клініко-лабораторного моніторингу, призначення симптоматичної терапії, антибактеріальних препаратів (згідно з показаннями), організація госпіталізації за потреби [1, 2, 3, 6].

Лікування пацієнтів з легкою та середньо-тяжкою формою коронавірусної хвороби проводиться працівниками КНП амбулаторно згідно з чинними наказами та протоколами МОЗ України [1, 2, 3]. Для таких потреб за кошти місцевого бюджету було закуплено 4 концентратори кисню об'ємом 5 л і один концентратор кисню об'ємом 10 л, що розрахований на двох пацієнтів (два концентратори в Ямницькій лікарській амбулаторії, два концентратори в Павлівській лікарській амбулаторії, по одному – на ФАПх с. Тязів та с. Сілець). Концентратори використовують для кисневої підтримки пацієнтів, які перебувають на лікуванні в денних стаціонарах амбулаторій чи ФАПів, а також за місцем проживання хворого за потреби. Особливо актуальним це стало в умовах різкого обмеження ліжко-місць у стаціонарах області.

Цей складний період переконливо продемонстрував і підтвердив необхідність та ефективність дистанційних телемедичних консультацій. Вся медична спільнота була змушена активізувати застосування і розвиток технологій дистанційного консультування. За кошти державної субвенції цільового призначення для Павлівської та Ямницької лікарських амбулаторій було придбано два набори телемедичного обладнання IDIS2GO, до складу яких входить:

- спірометр,
- дерматоскоп,
- електрокардіограф,
- монітор для вимірювання артеріального тиску, насиченості крові киснем, температури,
- планшет.

Аналогічні програмно-апаратні комплекси для телемедицини та співпраці з фахівцями кафедри використовують і сімейні лікарі Городенківської ОТГ.

Телемедичні консультації щодо тактики ведення хворих на коронавірусну хворобу та вірусно-бактеріальну пневмонію проводяться з пульмонологами кафедри терапії і сімейної медицини післядипломної освіти Івано-Франківського національного медичного університету. Це дає змогу уникати небажаних контактів у транспорті, на вулиці, в черзі до лікаря, економити час пацієнта і лікаря.

Телемедицина під час пандемії дозволяє зберегти якість та швидкість надання медичної допомоги та зменшує загрозу поширеності захворювання як серед здорових лікарів, так і серед пацієнтів. У такий спосіб кафедра медичного університету має зв'язок з первинною ланкою медичної допомоги, відбуваються консультації хворих, обмін досвідом, що допомагає сімейним лікарям у роботі. Такий вид співпраці є корисним і для навчання, і для семінарів та конференцій, і для поширення оперативної інформації, алгоритмів роботи з ковідними пацієнтами, рекомендацій щодо їхнього подальшого лікування. Під час телеконсультацій часто ухвалюється рішення щодо необхідності госпіталізації хворих у лікувальні заклади району чи обласні стаціонари.

У складній епідемічній ситуації, коли були введені жорсткі обмеження на фізичні контакти між пацієнтами та

медичним персоналом, коли очні прийоми та консультації були тимчасово обмежені, телемедицина стала порятунком для пацієнтів із хронічними захворюваннями внутрішніх органів. Такі стани також часто потребували корекції, оскільки виникали загострення, декомпенсації, пов'язані з перебігом основного захворювання або як ускладнення після перенесеної коронавірусної хвороби.

ВИСНОВКИ

Пандемія COVID-19 різко змінила звичний режим роботи лікарів первинки. Зросло навантаження, ризики інфікування, однак не зупинилася система реформування ланки, збагатився досвід щодо лабораторних методів діа-

гностики, розширилися можливості надання терапевтичної допомоги та впровадження інформаційних технологій.

Перспективами подальших досліджень є вивчення особливостей надання допомоги і ведення хворих з наслідками коронавірусної хвороби та постковідним синдромом в умовах закладів первинної медико-санітарної допомоги Івано-Франківської області.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів щодо даної статті.

Вдячність. Автори статті висловлюють подяку працівникам КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Ямницької сільської ради» за надану інформацію та сприяння у підготовці даної публікації.

Відомості про авторів

Гавриш Тарас Юрійович – Кафедра терапії і сімейної медицини післядипломної освіти Івано-Франківського національного медичного університету, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2; тел.: (0342) 55-32-69. *E-mail: havr@i.ua*

Чаплинська Наталія Володимирівна – Кафедра терапії і сімейної медицини післядипломної освіти Івано-Франківського національного медичного університету, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2; тел.: (0342) 55-32-69, (050) 209-41-71. *E-mail: chaplynska@ua.fm*

Островська Марина Миколаївна – КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Ямницької сільської ради», 77422, Івано-Франківська обл., Тисменицький р-н, с. Ямниця, вул. Галицька, 36; тел.: (0343) 65-32-25. Кафедра терапії і сімейної медицини післядипломної освіти Івано-Франківського національного медичного університету, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2; тел.: (0342) 55-32-69. *E-mail: ostrovskam@ukr.net*

Симчич Христина Степанівна – Кафедра терапії і сімейної медицини післядипломної освіти Івано-Франківського національного медичного університету, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2; тел.: (0342) 55-32-69. *E-mail: simkhrisstep@ukr.net*

Information about the authors

Havrysh Taras Yu. – Department of Therapy and Family Medicine of Postdiploma Education, Ivano-Frankivsk National Medical University, 76019, Ivano-Frankivsk, Halytska Street, 2; tel.: (0342) 55-32-69. *E-mail: havr@i.ua*

Chaplynska Nataliia V. – Department of Therapy and Family Medicine of Postdiploma Education, Ivano-Frankivsk National Medical University, 76019, Ivano-Frankivsk, Halytska Street, 2; tel.: (0342) 55-32-69, (050) 209041071. *E-mail: chaplynska@ua.fm*

Ostrovskaya Maryna M. – Primary Health Care Center of Yamnytsia village council, 77422, Ivano-Frankivsk region, Tysmenytsia district, Yamnytsia village, Halytska Street, 36; tel.: (0343) 65-32-25. Department of Therapy and Family Medicine of Postdiploma Education, Ivano-Frankivsk National Medical University, 76019, Ivano-Frankivsk, Halytska Street, 2; tel.: (0342) 55-32-69. *E-mail: ostrovskam@ukr.net*

Symchych Khrystyna S. – Department of Therapy and Family Medicine of Postdiploma Education, Ivano-Frankivsk National Medical University, 76019, Ivano-Frankivsk, Halytska Street, 2; tel.: (0342) 55-32-69. *E-mail: simkhrisstep@ukr.net*

Информация об авторах

Гавриш Тарас Юрьевич – Кафедра терапии и семейной медицины последипломного образования Ивано-Франковского национального медицинского университета, 76019, г. Ивано-Франковск, ул. Галицкая, 2; тел.: (0342) 55-32-69. *E-mail: havr@i.ua*

Чаплинская Наталья Владимировна – Кафедра терапии и семейной медицины последипломного образования Ивано-Франковского национального медицинского университета, 76019, г. Ивано-Франковск, ул. Галицкая, 2; тел.: (0342) 55-32-69, (050) 209-41-71. *E-mail: chaplynska@ua.fm*

Островская Марина Николаевна – КНП «Центр первичной медико-санитарной помощи Ямницкий сельского совета», 77422, Ивано-Франковская обл., Тисменицкий р-н, с. Ямниця, ул. Галицкая, 36; тел.: (0343) 65-32-25. Кафедра терапии и семейной медицины последипломного образования Ивано-Франковского национального медицинского университета, 76019, г. Ивано-Франковск, ул. Галицкая, 2; тел.: (0342) 55-32-69. *E-mail: ostrovskam@ukr.net*

Симчич Кристина Степановна – Кафедра терапии и семейной медицины последипломного образования Ивано-Франковского национального медицинского университета, 76019, г. Ивано-Франковск, ул. Галицкая, 2; тел.: (0342) 55-32-69. *E-mail: simkhrisstep@ukr.net*

ПОСИЛАННЯ

1. WHO of Ukraine. Decree №3094 of 31.12.2020 Protocol. Provision of medical care for the treatment of coronavirus disease COVID-19. Available from: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/2020_762_protokol_covid19.pdf.
2. WHO of Ukraine. Clinical management of patients with COVID-19. Live clinical guidelines. Available from: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/2021_03_kn_covid-19.pdf
3. WHO of Ukraine. Decree №10 від 07.01.2021. About the statement of Changes to Standards of medical care Coronavirus disease (COVID-19). Available from: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukrainivid-07012021-10-pro-zatverdzhennjazmin-do-standartiv-medichnoi-dopomogi-koronavirusna-hvoroba-covid-19>
4. Telemist Treatment of patients with COVID-19. Practical experience of doctors of basic hospitals. 2020. Ukrainian medical journal. 6:140;1:5-9.
5. WHO of Ukraine. Clinical management of COVID-19. Available from: <http://www.who.int/publications/item/clinical-management-of-covid-19>
6. Wu C, Chen X, Cai Y et al. Risk Factors Associated With Acute Respiratory Distress Syndrome and Death in Patients With Coronavirus Disease 2019 Pneumonia in Wuhan, China. JAMA Intern. Med. 2020;180;7:934-43.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2021. – Дата першого рішення 05.04.2021. – Стаття подана до друку 18.05.2021